DIALOGUL REPUBLICA MOLDOVA-UNIUNEA EUROPEANĂ ÎN CONTEXTUL RĂZBOIULUI RUSO-UCRAINEAN: REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE

THE REPUBLIC OF MOLDOVA-EUROPEAN UNION DIALOGUE IN THE CONTEXT OF THE RUSSIAN-UCRAINIAN WAR: REALITIES AND PERSPECTIVES

CZU: 327(478):061.1UE:355.4(477:470) **https://doi.org/10.59295/spd2024s.26**

Svetlana CEBOTARI,
ORCID: 0000-0001-9073-104X
e-mail: svetlana.cebotari11@gmail.com
Universitatea de Stat din Moldova

Summary. *The events in the region, resulting in the military aggression of the Russian Federation on Ukraine on February 24, 2022, accelerated the dynamics of relations between the Republic of Moldova and the European Union. Currently, Moldovan-European relations are conditioned by the events in Ukraine, which oriented the foreign policy vector of the Republic of Moldova towards the EU. The submission of the EU accession application by the Republic of Moldova and obtaining the status of a candidate country for EU integration speaks to the state's desire to align itself with the processes of the European integration space.*

The objective of this article is to highlight the conditions under which the Republic of Moldova obtained the status of a candidate country for the EU, as well as the conditions imposed by the EU regarding the resilience of the Republic of Moldova to European standards.

Keywords: *candidate state, European integration, European Union, Republic of Moldova, status.*

INTRODUCERE

Accelerarea dialogului dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană este condiționată în special de agresiunea militară a Federației Ruse asupra Ucrainei la data de 24 februarie 2022. Deși dialogul politic dintre cele două părți a fost unul dinamic, „ operațiunea specială" dusă de Federația Rusă în Ucraina pe parcursul a mai bine de 800 de zile, a condiționat dinamizarea dialogului politic moldo-european. Astăzi, optica relațiilor moldo-euopene este dictată în special de evenimentele din Ucraina, care au orientat vectorul politicii externe a Republicii Moldova versus UE. În ultimul timp asistăm la accelerarea vectorului viziunii politicii externe a Republicii Moldova și Ucrainei versus UE, condiționată, evident de agresiunea militară a Federației Ruse împotriva Ucrainei.

Orice război, în special de această intensitate la care asistăm în Ucraina, este de regulă un element de schimbare politică, economică și în domeniul securității. Prin urmare, războiul din Ucraina este un element de schimbare pentru îrelațiele Republicii Moldova cu Uniunea Europeană. În acest context, ar trebui să recunoaștem că strategia adoptată de Republica Moldova, precum și de către Uniunea Europeană în general, în contextul războiului, a schimbat abordarea de politică externă a Republicii Moldova [1].

MATERIALE ȘI METODE

Astfel, în scopul elaborării prezentei cercetări cu referire accelerarea dialogului dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană în contextul războiului din Ucraina, cât și în scopul reliefării principalelor aspecte relațiilor moldo-europene, am apelat la utilizarea unui set de metode general-specifice de cercetare, precum: metoda analizei și deducției, metoda fenomenologică, metoda istorică și metoda web grafică.

Metoda analizei și deducției a permis examinarea principalelor aspecte care vizează pașii realizați de către Republica Moldova în procesul de aderare la spațiul integrationist european. Ținând cont de faptul că în literatura științifică din Republica Moldova încă nu există cercetări complexe cu referire la impactul războiului din Ucraina asupra relațiilor moldo-europene, s-a recurs la utilizarea *metodei webo- grafice*, care ne-a oferit posibilitatea să examinăm subiectul suspus cercetării la nivel teoretic şi practic din principalele surse publicate pe siturile de internet, făcând posibilă o mai bună înţelegere a problemei cercetate. Examinarea problemelor fundamentale cu referire la accelerarea dialogului moldo-european în contextul invaziei Ucrainei de către Federația Rusă, a fost posibilă datorită utilizării *metodei fenomenologice*, care a făcut posibilă analiza subiectului supus cercetării.

Emergența războiului din Ucraina, condiționat de invazia Federației Ruse a readus pe masa de discuții problema cu referire la necesitatea intensificării procesului de colaborare a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană, scopul final al căruia este cel de a aduce Republica Moldova în calitate de stat membru (la moment statut de țară candidată) în spațiul integrationist european. Recurgerea la utilizarea *metodei istorice* a făcut posibilă analiza condițiilor specifice și a schimbărilor care au loc în regiune, condiționate de prezența unui război activ în imediata vecinătate a Republicii Moldova. Metoda istorică a asigurat efectuarea analizei din perspectiva evoluției istorice a problemei cu referire accelerarea dialogului Republica Moldova-Uniunea Europeană,

Relațiile moldo-europene în contextul războiului din Ucraina

Pentru o mai bună comprehensiune a relațiilor moldo-europene, influențate de războiul din Ucraina, apare necesitatea de a scoate în relievanță principalele evenimente prezente în dialogul Republica Moldova-UE. Desigur, ținând cont de magnitudinea subiectului, nu pretindem să acoperim multitudinea aspectelor implicate, dar vom puncta cele mai importante momente. La un interval de aproximativ 9 ani de la

semnarea Acordului de Asociere de către Republica Moldova în cadrul celui de-al III-lea Summit al Parteneriatului Estic de la Vilnius, care a avut loc pe 28-29 noiembrie 2013 la Vilnius, dialogul politic dintre Republica Moldova şi UE a trecut la o etapă superioară [2].

În circumstanțele războiului din Ucraina, la două zile distanță de Ucraina (la data de 28 februarie, Ucraina a solicitat aderarea la UE, iar a doua zi, pe 1 martie 2022, europarlamentarii au aprobat cu o majoritate de 637 de voturi rezoluția care oferă Ucrainei o perspectivă european), Georgia și Republica Moldova, au depus cereri de aderare la Uniune. Pentru aceste țări, statutul de țară candidată servește drept scut politic de protecție față de Rusia, care nu a agreat niciodată apropierea statelor Trio-ului Asociat al Parteneriatului Estic de UE [3].

Pasul care a apropiat Republica Moldova de UE a fost semnarea la data de 3 martie de către Președinta Maia Sandu a cererii privind aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană. De asemenea, cererea a mai fost semnată de către președintele Parlamentului Igor Grosu și de către prim-ministra Natalia Gavrilița, fiind transmisă președintelui francez Emmanuel Macron, lider al țării care deține președinția rotativă a Uniunii Europene [4]. În acest context, este de menționat discursul Șefei statului conform căruia „cetățenii Republicii Moldova demonstrează lumii că sunt un popor matur" și că nu permit „tiraniei să se instaleze în țară, ... că vom trăi după reguli atunci când am apărat democrația la alegeri"[5]. În acest context se înscriu și declarațiile ex-ministrului de Externe, Nicu Popescu, conform căruia „această procedură este una istorică și un pas de importanță majoră pentru țara și societatea noastră, este un pas în direcția păcii. Pentru Republica Moldova aderarea la Uniunea Europeană este o manieră de a asigura pacea, stabilitatea și libertatea țării noastre" [6].

Astfel, data 3 martie 2022 pentru Republica Moldova este una istorică, este data când a fost depusă oficial cererea de aderare la Uniunea Europeană. Acest pas marchează o schimbare semnificativă în relațiile dintre Republica Moldova și UE, întrucât Republica Moldova a demarat în mod oficial procesul de aderare la UE. Această evoluție a relațiilor va avea un efect semnificativ asupra cerințelor UE pentru Republica Moldova și asupra abordării Republicii Moldova față de Uniunea Europeană. Chiar dacă Acordul de Asociere existent între Republica Moldova și UE este foarte exigent, cererea de aderare a Republicii Moldova va ridica cerințele la un nivel superior. Cererea a fost depusă în temeiul articolului 49 din Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE), care prevede că „*orice stat european care respectă valorile menționate la articolul 2 și care se angajează să le promoveze poate solicita să devină membru al Uniunii*".

Un moment nu mai puțin important în fortificarea relațiilor moldo-europene în contextul războiului din Ucraina a fost înaintarea chestionarului Comisiei Europene cu privire la cererea de aderare la UE Republicii Moldova [7]. După primirea cererii Moldovei, Consiliul a invitat Comisia Europeană să prezinte avizul său privind cererea Moldovei, ca prim pas al UE în procesul de aderare. Pentru a putea redacta un astfel de Aviz, Comisia a prezentat un Chestionar detaliat Republicii Moldova. Pe baza răspunsurilor la

Chestionar, care au fost elaborate și transmise de către Republica Moldova, Comisia a emis avizul său cu următoarele recomandări:

1. De a recomanda acordarea statutului de țară Candidată pentru Moldova și posibilitatea Moldovei de a începe negocierile de aderare sau –
2. De a recomanda acordarea statutului de Candidat, dar numai după îndeplinirea unor condiții specifice de către Moldova.

Statele Membre ale UE au luat decizia cu privire la cererea de aderare a Republicii Moldova la UE, hotărând în unanimitate, pe baza Avizului Comisiei. Odată ce Republica Moldova a primit statutul de țară Candidată, a fost stabilită data deschiderii negocierilor de aderare la UE [8]. Chestionarul Comisiei este primul pas crucial în procesul de aderare la UE, care va demonstra disponibilitatea Republicii Moldova de a reacționa prin răspunsuri prompte și precise. De asemenea, Chestionarul a fost structurat astfel încât să respecte formatul negocierilor de aderare, care sunt organizate astfel încât să includă criteriile de aderare de la Copenhaga din 1993:

1) criterii politice: stabilitatea instituțiilor care garantează democrația, statul de drept, drepturile omului și respectarea și protecția minorităților;
2) criterii economice: o economie de piață funcțională și capacitatea de a face față concurenței și forțelor pieței; și
3) capacitatea de a-și asuma obligațiile care rezultă din calitatea de membru al UE, inclusiv capacitatea administrativă și instituțională de a pune în aplicare în mod eficient întregul acquis al UE (organizat în peste 30 de capitole de negociere).

Astfel, la data de 11 aprilie, 2022, la Luxemburg, Comisarul pentru vecinătate și extindere Olivér Várhelyi i-a înmânat viceprim-ministrului, ministrului afacerilor externe și integrării europene Nicu Popescu chestionarul Comisiei Europene cu privire la cererea de aderare la UE a Republicii Moldova. Conform poziției șefului diplomației Republicii Moldova, din momentul recepționării chestionarului urmează o perioadă de muncă intensă, menționând că instituțiile statului sunt pregătite pentru a furniza informațiile necesare în cel mai scurt timp [9].

Un pas nu mai puțin important în relațiile moldo-europene a fost vizita de lucru din perioada 17-18 mai, a șefei statului la Bruxelles și Paris, în cadrul căreia Maia Sandu a avut întrevederi cu președintele Franței, prim-ministrul Regatului Belgiei și cu președinta Legislativului UE [10]. Discursul Maiei Sandu, președinta Republicii Moldova, ținut la data de 18 mai, în cadrul Parlamentului European de la Bruxelles, reprezintă dezideratul și aspirațiile europene a Republicii Moldova [11].

Data de 19 mai, 2022 pentru Republica Moldova este data când Parlamentul European a adoptat raportul anual privind implementarea Acordului de Asociere UE-Republica Moldova, cu 512 voturi „pentru”, 43 de voturi „împotrivă” şi 39 de abţineri. Raportul include un apel la Uniunea Europeană să furnizeze mai mult sprijin strategic Moldovei după depunerea cererii de aderare la blocul comunitar.

Motivată de invazia Rusiei în Ucraina, cererea oficială a Republicii Moldova de

aderare la UE de pe 3 martie a fost salutată de către eurodeputaţi, întrucât aceasta confirmă drumul european al ţării. Astfel, în conformitate cu articolul 49 din TEU şi „pe baza meritelor", eurodeputații au făcut apel la instituţiile UE de a acorda Republicii Moldova statutul de ţară candidată.

Analizând textul Rezoluţiei, este de menționat faptul că aceasta face apel la Comisia Europeană de a ajuta Republica Moldova în pregătirea unei strategii credibile pentru perioada de preaderare la UE. De asemenea, eurodeputaţii au atras atenţia asupra necesităţii acordării unui ajutor strategic mai mare Republicii Moldova, în special prin înfiinţarea unui grup de sprijin al Comisiei, similar cu cel existent pentru Ucraina [13].

În contextul războiului Rusiei împotriva Ucrainei, Parlamentul a salutat cererea oficială a Republicii Moldova de aderare la UE depusă pe 3 martie 2022 și a afirmat că UE trebuie să îi acorde statutul de țară candidată, în conformitate cu articolul 49 din TUE și „pe baza meritelor". Între timp, însă, Uniunea Europeană și Republica Moldova ar trebui să își continue eforturile de integrare a țării pe piața unică a UE și de consolidare a cooperării sectoriale. De asemenea, eurodeputații au solicitat Comisiei Europene finalizarea rapidă a evaluării cererii și oferirea Republicii Moldova a asistenței depline pe durata acestui proces, afirmând că autoritățile moldovene se află pe calea bună prin adoptarea unor reforme-cheie, în special în ceea ce privește democrația, statul de drept și drepturile omului. Deputații solicită Comisiei și țărilor UE să sprijine Moldova în rezolvarea conflictului din zona estică a țării, asigurarea independenței sale energetice, a conectivității, a diversificării și a eficienței sale energetice, precum și în accelerarea dezvoltării surselor regenerabile de energie [14].

Prin decizia „istorică" luată în unanimitate de către liderii UE, Republica Moldova a primit statutul de țară candidată la aderarea la UE. Prin acordarea statutului de candidat pentru Ucraina și Republica Moldova s-a schimbat paradigma lărgirii UE, iar politica de extindere a primit un nou implus, calificând decizia liderilor UE drept „un mare pas" și un demers istoric. Deși Republica Moldova a primit la data de 23 iunie 2022, statutul de țară candidată pentru aderarea la Uniunea Europeană (UE), acest statut nu oferă calitatea de stat membru al UE, întrucât e nevoie ca Moldova să îndeplinească o serie de condiții de aderare, precum și să aplice legislația europeană în toate domeniile [15].

Un moment unic în istoria țării și o recunoaștere a eforturilor colective depuse în ultimii doi ani și a valorilor comune împărtășite de Republica Moldova o constituie lansarea oficială a negocierile de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană la data de 25 iunie 2024, la Bruxelles, reprezentând [16]. Acest eveniment este urmarea deciziei Consiliului European din 14-15 decembrie 2023 de a deschide negocieri de aderare cu Republica Moldova și a aprobării de către Consiliu, la 21 iunie, a cadrului de negociere cu Republica Moldova, în concordanță cu metodologia de extindere revizuită. Deschiderea negocierilor de aderare la doar doi ani de la acordarea statutului de țară candidată este o dovadă a faptului că Republica Moldova este hotărâtă să îndeplinească agenda de reforme a UE. Procesul de integrare la UE a început pentru Republica Moldova în 2014, odată cu semnarea Acordului de Asociere RM-UE, și a trecut prin câteva

etape imporante. Durata negocierilor depinde de viteza implementării reformelor, după care rămâne de parcurs un anumit număr de pași [17].

Deschiderea acestor discuţii este rezultatul unui acord greu obţinut între 26 de ţări ale UE, care au fost nevoite să-şi folosească ingeniozitatea pentru a convinge cea de-a 27-a, Ungaria, să nu blocheze procesul. Premierul ungar s-a opus vehement oricăror discuţii de aderare cu Ucraina, considerând că ţara nu este pregătită, blocând, de asemenea, orice ajutor militar european pentru Kiev. În pofida faptului că Orban a părăsit masa negocierilor la summitul liderilor UE-27 din decembrie, cei 26 de omologi ai săi au decis să deschidă negocieri de aderare cu Kievul şi Chişinăul.

După deschiderea oficială a conferinţei interguvernamentale, negociatorii vor analiza mai întâi legislaţia celor două ţări pentru a verifica dacă este compatibilă cu cea a UE. Această etapă, cunoscută sub numele de „screening” în limbajul Bruxelles-ului, durează în mod normal între unul şi doi ani, au explicat sursele diplomatice. Dar în cazul Ucrainei sau al Republicii Moldova, lucrurile vor merge mai repede, deoarece „avem deja o idee destul de clară” asupra situaţiei, a subliniat acest diplomat european, vorbind sub rezerva anonimatului [18].

CONCLUZII

Analizând dialogul dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, în special a impactului războiul din Ucraina asupra relațiilor moldo-europene, este de menționat faptul că acesta a deschis o oportunitate pentru Republica Moldova, prin decizia unanimă din partea țărilor membre UE de a acorda statutul de țară candidată la integrarea în UE. Deși acest statut nu presupune calitatea de membru a UE, totuși este o posibilitate, dar și o speranță de aderare a Republicii Moldova la UE, această oportunitate fiind fortificată pri inițierea la data de 25 .07.2024 a negocierilor cu Uniunea Europeană.

Statutul de țară candidată pentru aderarea la UE, oferă Republicii Moldova o serie de avantaje, precum: o perspectivă concretă de aderare la Uniunea Europeană, justiție echitabilă, instituții publice reziliente, acces la o piață internațională extinsă pentru producătorii moldoveni, dezvoltare durabilă, independență economică și energetică etc. Obținerea de către Republica Moldova a statutului de țară candidat la aderarea la UE este un rezultat remarcabil al eforturilor de puse de către țară și guvern, iar UE vor susține în continuare reformele necesare apropierii Republicii Moldova de comunitatea europeană.

REFERINȚE

1. CEBOTARI S. *Relațiile Republica Moldova - Uniunea Europeană post - Vilnius 2013*. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/142-145_16. pdf
2. CEBOTARI S. *Relațiile Republica Moldova – Uniunea Europeană în contextul războiului din Ucraina. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindm-*

kaj/https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/6-23_3.pdf

3. *Analiză. Integrarea Ucrainei, Georgiei și a Republicii Moldova în UE în timp de război: quo vadis?* În: https://agora.md/stiri/99539/analiza-integrarea-ucrainei-georgiei-si-a-republicii-moldova-in-ue-in-timp-de-razboi-quo-vadis
4. URSU V., POPESCU N: *Moldova a depus cererea de aderare la UE. Ce urmează*? În: https://moldova.europalibera.org/a/nicu-popescu-moldova-a-depus-cererea-de-aderare-la-ue-ce-urmeaz%C4%83-/31734555.html
5. *Maia Sandu a semnat cererea de aderare a Republicii Moldova la UE.* În: https://www.dw.com/ro/maia-sandu-a-semnat-cererea-de-aderare-a-republicii-moldova-la-ue/a-61005520
6. Ursu V., Popescu N. „ opp.cit".
7. *Expert: Chestionarul e o treaptă, reformele sunt scara spre Uniunea Europeană.* În: https://stiri.md/article/social/expert-chestionarul-e-o-treapta-reformele-sunt-scara-spre-uniunea-europeana
8. Ibidem
9. *Ministrul Nicu Popescu a recepționat chestionarul Comisiei Europene cu privire la cererea de aderare la UE a Republicii Moldova: „Țara noastră își accelerează parcursul european*". În: https://mfa.gov.md/ro/content/ministrul-nicu-popescu-receptionat-chestionarul-comisiei-europene-cu-privire-la-cererea-de
10. *Cererea de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană – pași următorii și provocări.* În: https://eu4moldova.eu/ro/cererea-de-aderare-a-republicii-moldova-la-uniunea-europeana-pasi-urmatorii-si-provocari/
11. *Statutul de candidat la aderare ar fi ideea națională care ar coagula moldovenii.* În: https://www.dw.com/ro/statutul-de-candidat-la-aderare-ar-fi-ideea-na%C8%9Bional%C4%83-care-ar-coagula-moldovenii/a-61837566
12. *PE: UE trebuie să acorde Republicii Moldova statutul de țară candidată la aderare*. În: https://www.europarl.europa.eu/news/ro/press-room/20220429IPR28232/pe-ue-trebuie-sa-acorde-republicii-moldova-statutul-de-tara-candidata
13. CONȚU M. *Una-i să obții statutul de candidat la aderare în UE, alta-i să-l și păstrezi*. Moldova Suverană, 19 iulie, 2022, p.1,3.